

ERGONOMINIŲ PROFESINĖS RIZIKOS VEIKSNIŲ TYRIMO METODINIŲ NURODYMŲ TAIKYMO ĮMONĖSE METODINĖS REKOMENDACIJOS

Nuo 2022 m. gegužės 1 d. įsigaliojo nauja Ergonominių profesinės rizikos veiksnių tyrimo metodinių nurodymų (toliau - Nurodymai), patvirtintų Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. liepos 15 d. įsakymu Nr. V-592/A1-210 (Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2021 m. rugpjūčio 25 d. įsakymo Nr. A1-626/V-1933 redakcija) redakcija <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.260443/asr>. Pagrindiniai Nurodymų pakeitimai:

- Pakeista krovinių tvarkymo rankomis reglamentacija. Nelieta vieno fiksuoto svorio - 10 ir 30 kilogramų. Naujai bus vertinamas krovinių tvarkymas rankomis su priverstiniais liemens palenkimais, pasisukimais ir (ar) krovinio pernešimu, dalyvaujant rankų, kojų ir nugaros raumenims, tiriamas nustatant keliamo krovinio svorį, horizontalų atstumą tarp keliamo krovinio ir darbuotojo kūno (krovinio laikymo rankose nuotolis) ir krovinio kėlimo aukštį. Atsižvelgus į krovinio kėlimo aukštį ir atstumą nuo darbuotojo kūno, reglamentuojamas krovinio svoris svyruoja nuo 3 iki 16 kilogramų moterims ir nuo 5 iki 25 kilogramų vyrams. Reglamentuojami svoriai pateikti schematiškai priede pateiktame paveiksle „Vienkartinio rankomis keliamo krovinio masės neviršytini ribiniai dydžiai pagal darbuotojo lytį, krovinio kėlimo aukštį ir rankų padėtį keliant krovinį“.

- Pakeistas „pasikartojančių judesių“ pavadinimas į „kartotinius judesius“ ir atsakyta judesių skaičiaus per pamainą ribinės ribos nustatymo. Vietoje to kartotiniai rankų judesiai (lenkimas, tiesimas, sukimas ar spaudimas), atliekami dalyvaujant plaštakos ir pirštų ar rankų ir pečių juostos raumenims, tiriami nustatant atliekamų judesių skaičių per minutę, jų atlikimo trukmę per pamainą ir jėgą, su kuria jie atliekami, bei tiriami taikant ergonomikos standartus, gerąją praktiką ir (arba) moksliniais tyrimais pagrįstas ir (ar) tarptautinių organizacijų rekomenduotas tyrimo metodikas ir atsižvelgiant į darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimus, pvz. ATR priemonę https://www.hi.lt/uploads/pdf/padaliniai/PSC%20TS/ART_priemone.pdf.

- Neliko priedų su pateiktais ergonominių veiksnių vertinimo pavyzdžiais. Pabrėžtina, kad turinio aspektu metodinės rekomendacijos išlieka analogiškos senajai teisės akto redakcijai, todėl ir toliau bus naudojamos tokios pačios atskirų ergonominių veiksnių tyrimo priemonės, pvz.: KIM, MAC, ART, HARM, RULA, OCRA ir pan. Rekomenduojamos ergonominių veiksnių tyrimo metodikos ar nuorodos į jas skelbiamos Higienos instituto interneto svetainėje www.hi.lt.

- Nustatyti reikalavimai ergonominių veiksnių tyrėjams. Ergonominių veiksnių tyrimą atlieka: asmenys, turintys aukštąjį universitetinį išsilavinimą (ne žemesnį nei bakalauro laipsnį), įgytą baigus universitetines inžinerijos mokslų arba technologijų mokslų studijų kryptių grupių ergonomikos studijas arba kompetentingi asmenys (kompetentingas asmuo – fizinis ar juridinis asmuo, turintis reikiamų įgūdžių, žinių, patirties ir įgytą kvalifikaciją, reikalingą rizikai vertinti: darbdaviui atstovaujantis asmuo, atliekantis įmonės darbuotojų saugos ir sveikatos tarnybos funkcijas ir apmokytas vadovaujantis Mokymo ir žinių darbuotojų saugos ir sveikatos klausimais tikrinimo bendraisiais nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2017 m. birželio 5 d. įsakymu Nr. A1-276 (toliau – Mokymo ir žinių darbuotojų saugos ir sveikatos klausimais tikrinimo bendrieji nuostatai), darbdavio įgaliotas asmuo, kuriam pavesta atlikti įmonės darbuotojų saugos ir sveikatos tarnybos funkcijas ir kuris yra apmokytas vadovaujantis Mokymo ir žinių darbuotojų saugos ir sveikatos klausimais tikrinimo bendraisiais nuostatais, darbuotojų saugos ir sveikatos specialistas, atitinkantis kvalifikacinius reikalavimus, nustatytus Lietuvos Respublikos

socialinės apsaugos ir darbo ministro 2016 m. vasario 1 d. įsakyme Nr. A1-60, profesinės sveikatos specialistas, atitinkantis kvalifikacinius reikalavimus, nustatytus Profesinės sveikatos specialistų, galinčių dirbti įmonėse, kvalifikacinių reikalavimų apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2008 m. balandžio 8 d. įsakymu Nr. V-271) baigę nustatytus reikalavimus atitinkančių ne mažiau kaip 16 val. mokymus ir turintys tai patvirtinantį (-ius) pažymėjimą.

Naujoje Ergonominių profesinės rizikos veiksnių tyrimo metodinių nurodymų redakcijoje darbo pozos ir kitų ergonominių veiksnių tyrimas ir reglamentavimas iš esmės nesikeitė. Darbo pozos dirbant kompiuteriu tyrimo pavyzdys teikiamas Higienos instituto interneto svetainėje [https://hi.lt/uploads/pdf/leidiniai/Rekomendacijos/Kompiuterizuotos darbo vietos rekomendacijos .pdf](https://hi.lt/uploads/pdf/leidiniai/Rekomendacijos/Kompiuterizuotos_darbo_vietos_rekomendacijos.pdf).

Paiškinimai dėl įsigaliojusių Nuostatų pakeitimų praktinio taikymo aspektų, atsižvelgus į dažniausiai įmonių užduodamus klausimus.

1. Dėl rankomis keliamų krovinių nurodymo darbuotojų saugos ir sveikatos instrukcijose ir darbuotojų mokymų.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo (toliau – DSSĮ) 27 straipsniu darbuotojai instruktuojami atsižvelgiant į jų darbo vietas ar atliekamą darbą, juos priimant į darbą, perkeliant į kitą darbą ar darbo vietą, pradėjus naudoti naujas ar modernizuotas darbo priemones, naujas technologijas. Kai darbuotojui nepakanka profesinių įgūdžių ir instruktuojant suteiktų žinių, kad jis galėtų saugiai dirbti ir nebūtų pakenkta jo sveikatai, darbdaviui atstovaujantis asmuo arba darbdavio įgaliotas asmuo, atsižvelgdamas į darbuotoją veikiančius kenksmingus ir (ar) pavojingus veiksnius, organizuoja darbuotojo mokymą. Nurodymų įsigaliojimas nesiejamas su įmonės naudojamomis saugos ir sveikatos instrukcijomis ar darbuotojų mokymais. Reikalavimus dėl krovinių tvarkymo rankomis nustato Darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimai tvarkant krovinius rankomis, patvirtinti Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2006 m. spalio 23 d. įsakymu Nr. A1-293/V-869 „Dėl Darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimų tvarkant krovinius rankomis patvirtinimo“ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.285691> (toliau – Reikalavimai), kuriais perkeltos 1990 m. gegužės 29 d. Tarybos direktyvos 90/269/EEB dėl būtiniausių sveikatos ir saugos reikalavimų, taikomų krovinių krovimui rankomis pirmiausia, kai gresia pavojus, jog darbuotojai gali susižeisti nugarą (ketvirtoji atskira Direktyva, kaip numatyta Direktyvos 89/391/EEB 16 straipsnio 1 dalyje) nuostatos. Reikalavimų 14 punkte nustatyta, kad įmonės vadovas ar jo įgaliotas asmuo privalo užtikrinti, kad darbuotojai būtų papildomai mokomi, instruktuojami ir informuojami, kaip teisingai tvarkyti krovinius bei apie riziką saugai ir sveikatai kuri kyla ypač tada, kai atliekant tokius darbus neatsižvelgiama į veiksnius, nurodytus Reikalavimų 1 ir 2 prieduose. Įmonė, atsižvelgusi į technologiją, darbo organizavimo ypatumus, darbo apimtis, atlikto profesinės rizikos vertinimo rezultatus, pati priima sprendimą dėl papildomo ar pakartotino darbuotojų mokymo bei turimų darbuotojų saugos ir sveikatos instrukcijų atnaujinimo būtinybės.

2. Dėl profesinės rizikos vertinimo atnaujinimo būtinybės.

Profesinės rizikos vertinimo įmonėse tvarką reglamentuoja Profesinės rizikos vertinimo bendrieji nuostatai patvirtinti Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2012 m. spalio 25 d. įsakymu Nr. A1-457/V-961 <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.435935/asr> (toliau – Nuostatai). Nuostatų 5 punktas nustato atvejus kada profesinės rizikos vertinimas turi būti atnaujinamas. Rizikos ar atskirų rizikos veiksnių įvertinimas įmonėje konkrečiuose rizikos vertinimo objektuose atnaujinamas arba atliekamas iš naujo įdarbinus asmenį iki aštuoniolikos metų, neįgalų asmenį, darbuotojai pateikus darbdaviui sveikatos priežiūros įstaigos pažymą apie nėštumą, gimdymą, maitinimą krūtimi, įmonėje įvykus sunkiam ar mirtinam nelaimingam atsitikimui darbe, ar lengvam nelaimingam atsitikimui darbe, kurį ištyrus paaiškėja, kad šį nelaimingą atsitikimą sukėlęs pavojingas įvykis gali būti ir sunkaus ar mirtino nelaimingo atsitikimo darbe priežastis; nustačius ar įtarus profesinę ligą darbuotojui; priėmus naujus

ar pasikeitus darbuotojų saugos ir sveikatos teisės aktuose nustatytiems saugos reikalavimams, kai jie yra sugriežtinami; Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos inspektoriams ar kitų valstybinę ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių institucijų inspektoriams nustačius įmonėje darbuotojų saugos ir sveikatos teisės aktų reikalavimų pažeidimus; atlikus pakeitimus, dėl kurių ankstesnis įvertinimas gali nebeatitikti tikrovės, arba kai atlikus darbuotojo sveikatos patikrinimą nustatoma, kad rizikos veiksnys (veiksniai) turėjo neigiamos įtakos darbuotojo sveikatai.

Nurodymuose yra pakoreguoti vienkartinio rankomis keliamo krovinio masės neviršytini dydžiai ir tyrimo reikalavimai. Naujoje teisės akto redakcijoje krovinių tvarkymas rankomis su priverstiniais liemens palenkimais, pasisukimais ir (ar) krovinio pernešimu, dalyvaujant rankų, kojų ir nugaros raumenims, tiriamas nustatant keliamo krovinio svorį, horizontalų atstumą tarp keliamo krovinio ir darbuotojo kūno (krovinio laikymo rankose nuotolis) ir krovinio kėlimo aukštį. Jei, pagal įmonėje anksčiau atliktą profesinės rizikos vertinimą, vyrai krovinį kelia sulenkus rankas į aukštį nuo žemyn nuleistos rankos krumplių iki alkūnės ir šis svoris viršija 25 kg, tai šio veiksnio vertinimą įmonės turėtų atnaujinti ir peržiūrėti taikomų prevencinių priemonių planą.

3. Dėl išsilavinimo reikalavimų ergonominių profesinės rizikos veiksnių tyrimą atliekantiems specialistams.

Nuostatų 8 punktą nustato kad, asmenys atliekantys ergonominių rizikos veiksnių tyrimus, turi atitikti kvalifikacinius reikalavimus, nustatytus Ergonominių rizikos veiksnių tyrimo metodiniuose nurodymuose, patvirtintuose Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. liepos 15 d. įsakymu Nr. V-592/A1-210 „Dėl Ergonominių rizikos veiksnių tyrimo metodinių nurodymų patvirtinimo“.

Nurodymų 3 punkte yra nustatyti reikalavimai ergonominių veiksnių tyrėjams.

Ergonominių veiksnių tyrimą atlieka: asmenys, turintys *aukštąjį universitetinį išsilavinimą (ne žemesnį nei bakalauro laipsnį), įgytą baigus universitetines inžinerijos mokslų arba technologijų mokslų studijų kryptių grupių ergonomikos studijas* arba kompetentingi asmenys, reikalavimus atitinkančių mokymų, kurių bendra apimtis ne mažiau kaip 16 val., metu įgiję toliau išvardytų sričių kompetencijų ir turintys tai patvirtinantį (-ius) pažymėjimą (-us):

1. ergonominiai veiksniai, jų poveikis darbuotojų sveikatai ir gerovei, darbingumui;
2. tarptautinių organizacijų gairės dėl ergonominių veiksnių tyrimo ir vertinimo, ergonominių veiksnių tyrimo ir vertinimo principai;
3. ergonominių veiksnių tyrimo ir vertinimo teisinis reglamentavimas Lietuvoje;
4. ergonominių veiksnių tyrimo metodikos, ergonominiai standartai, geroji praktika.

Teisės aktas nereikalauja įmonių darbuotojų saugos ir sveikatos specialistų, turinčių aukštąjį universitetinį išsilavinimą, įgytą baigus universitetines inžinerijos mokslų arba technologijų mokslų studijų kryptių grupių ergonomikos studijas, papildomai mokytis pagal ergonominių veiksnių tyrimo mokymo programas. Jei darbuotojų saugos ir sveikatos specialistai yra įgiję kitokį išsilavinimą, tuomet jie turi būti baigę nustatytus ne mažiau kaip 16 val. mokymus.